

Foreløpig høringsuttalelse 202510083

Søknad om konsesjon for opprusting og utvidelse av Noreverkene

Nore og Uvdal kommune svarer på høring 202510083 av søknad om konsesjon og ekspropriasjon om opprusting og utvidelse av Noreverkene.

Nore og Uvdal kommune er vertskommune for store kraftanlegg. Utnyttelsen av de store vannkraftverdiene i kommunen har i stor grad formet dagens Nore og Uvdal kommune. Det gjelder ikke bare de inngrepene som er gjort i vår verdifulle vassdragsnatur, men også økonomisk og kulturelt. Til forskjell fra mange andre store kraftanlegg ligger både kraftstasjonene og reguleringsmagasinene i og ved bebygde områder, og de fysiske anleggene og irreversible naturinngrepene som følger med større vannkraftutbygging preger de områdene hvor folk bor, reiser og har sitt virke. Det innebærer at endringer i vannkraftvirksomheten i kommunen har større betydning og dermed større oppmerksomhet her enn de fleste andre steder.

De kommende 10 årene skal det gjennomføres flere store investeringstiltak knyttet til kraftanleggene og tilhørende infrastruktur. De utbyggingsplanene som foreligger, vil kreve milliardinvesteringer med tilhørende inngrep i våre naturverdier og der folk bor, og det stiller kommunen overfor store utfordringer også når det gjelder saksbehandlingen. Kommunen er vårt mest direkte demokratiske forvaltningsnivå, og kommunens hovedoppgave er å ivareta innbyggernes interesser både på kort og på lang sikt på best mulig måte, samtidig som kommunen er pålagt oppgaver av nasjonal betydning. Det gjelder blant annet i klima- og arealpolitikken. Kommunen er primærplanmyndighet etter plan- og bygningsloven, og selv om vannkraftsaker reguleres av sektorlovgivningen, gjelder naturmangfoldloven og statlige styringsverktøy av kommunene gjennom nasjonale forventninger og statlige planretningslinjer fullt ut for kommunens arealforvaltning.

Disse forhold setter kommunene i en særstilling som høringsorgan i større vannkraftsaker. Denne særstillingen er uttrykt slik i juridisk litteratur, se Vassdrags- og energirett, 2002, hvor det heter:

«Hvorvidt distriktet får en rimelig andel av de utløste verdier, kan være gjenstand for delte oppfatninger. Mener vedkommende distrikt at utbygging ikke er ønskelig, vil dette i praksis være avgjørende; de sentrale myndigheter og Stortinget er varsomme med å beslutte utbygging dersom distriktet er imot.»

Stortinget har nylig bekreftet denne særstillingen for kommunene i energisaker, gjennom den såkalte kommunale vetoretten i saker om landbasert vindkraft og gjeninnføringen av plan- og bygningsloven i slike saker.

Denne særstillingen stiller kommunen overfor store utfordringer i saker som den foreliggende, hvor nasjonale behov og forpliktelser knyttet til fornybarutbygging og naturmangfold må avveies mot innbyggernes interesser både i å bevare eget naturmangfold, sikre kommuneøkonomien og legge til rette for en positiv nærings- og samfunnsutvikling for kommende generasjoner.

Som høringspart skal kommunestyret ta stilling til om kommunen kan gi sin tilslutning til konsesjonssøknaden. Med bakgrunn i sakens alvor for kommunen, sakens kompleksitet, omfang og langsiktige virkninger lokalt, er det grunnleggende at konsesjonssøknaden med tilhørende konsekvensutredninger gir kommunestyret det nødvendige grunnlaget for å kunne ta stilling til de foreliggende utbyggingsplanene.

Ifølge konsekvensutredningsforskriften §21 skal konsekvensutredningen «(..) identifisere og beskrive de faktorer som kan bli påvirket og vurdere vesentlige virkninger for miljø og samfunn, herunder: – naturmangfold, jf. Naturmangfoldloven». Dette er spesifisert slik at «Beskrivelsen skal omfatte positive, negative, direkte, indirekte, midlertidige, varige, kortsiktige og langsiktige virkninger», og videre at «Samlede virkninger av planen eller tiltaket sett i lys av allerede gjennomførte, vedtatte eller godkjente planer eller tiltak i influensområdet skal også vurderes.»

Kommunen har avsatt store interne ressurser til behandling av saken. Kommunen har i tillegg engasjert særlig faglig bistand knyttet til jus og hydrologi i medhold av vassdragsreguleringsloven § 13 og med samtykke til kostnadsdekning fra konsesjonssøker. Det har i tillegg vært en god dialog mellom Statkraft og kommunen om ulike temaer knyttet til søknadens innhold og antatte virkninger, og det er enighet om å videreføre denne dialogen uavhengig av den høringsfristen NVE har satt for kommunen.

Kommunen har etter grundige vurderinger og flere avklaringsmøter med Statkraft kommet til at saken ikke foreligger så godt opplyst som konsekvensutredningsforskriften pålegger en tiltakshaver. I forvaltningsrettslig terminologi kan ikke kommunen se at saken er så godt opplyst som mulig, jf forvaltningsloven § 17. På denne bakgrunn og hensett til sakens alvor for kommunen, ba kommunen NVE om ytterligere forlenget høringsfrist, begrunnet i helt konkrete temaer. NVE avslo dette, blant annet med følgende begrunnelse i epost 30. september 2025:

«I den fasen vi er i nå, er kommentarer på kunnskapsgrunnlaget i søknaden og kvaliteten på dette, noe av det viktigste vi mottar fra høringspartene. Vi forventer ikke at høringspartene har en fasit på hvilke virkninger tiltaket vil ha. Spørsmålene kommunen stiller i e-posten til Statkraft er gode spørsmål knyttet til de hydrologiske virkningene som tiltaket kan ha, og de kan med fordel inngå i kommunens høringssvar til oss.»

Kommunens høringsuttaalelse vil i det følgende være konsentrert om de spørsmål de foreliggende utbyggingsplaner ikke besvarer på en god nok måte, og hvor mer

«skreddersydde» konsekvensutredninger vil kunne sikre et bedre kunnskapsgrunnlag for kommunen. Kommunen har også forventninger til at en fortsatt dialog med Statkraft vil kunne gi konkrete avklaringer av betydning for kommunens stillingtagen til konsesjonssøknaden.

På denne bakgrunn vil kommunen ta endelig stilling til konsesjonssøknaden når det faktiske grunnlaget knyttet til antatte virkninger som konsekvensutredningsforskriften forutsetter, foreligger. Det er konsesjonsmyndighetens ansvar å sikre dette og å sikre nødvendig fremdrift i den videre prosessen. Når nødvendige tilleggsutredninger er gjennomført, vil kommunen ta endelig stilling til konsesjonssøknaden med grunnlag i en vurdering av de samlede fordeler og de samlede ulemper på kort og på lang sikt.

I tillegg til de utfordringer Statkrafts konsesjonssøknad stiller kommunen overfor, kommer det på samme tid og i de samme områder flere store infrastrukturprosjekter av stor betydning også for kommunen.

Pr i dag er følgende store prosjekter kjente:

- Nore Redesign ved Statkraft (estimert verdi ca 4 milliarder kr)
- Ny Pålsbu dam ved Statkraft (estimert verdi ca 1 milliard kr)
- Ny transformatorstasjon/friluft ved Statnett (estimert verdi ca 1-1,5 milliard kr)
- Ny Rødberg dam ved Statkraft (satt på vent inntil videre)
- Ny transformatorstasjon Glitre Nett

Prosjektene vil gå parallelt, og ferdigstilles i perioden 2031-2033.

Naturmangfoldloven er førende for all kommunal virksomhet. Det innebærer at også bestemmelsen i lovens § 10 om samlet belastning gjelder for kommunens arbeid med konsesjonssøknaden. Om denne bestemmelsens innhold heter det i Norsk lovkommentar:

«Ved vurderingen av om en plan eller et tiltak skal gjennomføres, skal det sentrale temaet ikke bare være fordeler og ulemper ved den enkelte plan eller det enkelte tiltak, men også hva konsekvensene blir for økosystemet når dette vurderes sammen med allerede eksisterende og andre planlagte tiltak som påvirker eller kan påvirke økosystemet.

Den enkelte påvirkning skal altså ikke vurderes isolert, men på bakgrunn av den miljøbelastning som allerede er skjedd gjennom andre påvirkninger, og utsiktene til ytterligere påvirkning fremover, jf. føre-var-prinsippet (§ 9)»

Disse lovpålagte forpliktelsene gjør kommunens oppgaver om mulig enda mer krevende.

Kommunen har jobbet med Statkraft for å få avklart en del forutsetninger gjennom direkte avtale med Statkraft. Statkraft har ikke vært villig til å inngå noen avtale på det

nåværende tidspunkt, og denne høringsuttalelsen vil derfor inneholde en del temaer som bedre kunne vært avklart gjennom avtale enn gjennom konsesjonsvilkår. Det er imidlertid kommunens forventning at Statkraft på samme måte som kommunen har en målsetting om i størst mulig grad å samordne den påtenkte utbyggingen med kommunens interesser, slik det blant annet kommer til uttrykk på Statkrafts hjemmeside om «Delt verdiskaping: *Når vi starter nye byggeprosjekter er vårt mål at disse også skal komme lokalsamfunnene til gode*». Kommunen har foreløpig tillit til at en videre dialog mellom Statkraft og kommunen vil sikre en optimal samfunnsnytte av den tenkte utbyggingen, sett både fra statens og fra Nore og Uvdal kommunes ståsted.

1. Generelt om søknaden

Generelt kan det bemerkes at mange av fagutredningene er svært generelle, og har til dels mangelfull beskrivelse av nå-situasjonen. Det brukes mye plass på å beskrive metodikk, og mange av rapportene er svake på vurdering av faktiske konsekvenser og drøfting av disse.

Kommunen har spurt Statkraft om hvilke forutsetninger som ligger til grunn rundt endringer i kraftmarked og klima som vi antar er styrende for framtidig drift. Statkraft har svart at informasjon om kraftmarkedet er sensitiv informasjon som Statkraft ikke deler. Vi er klar over dette, men vi spør derfor bare om hvilke forutsetninger man har bygget på som grunnlag for markedsvurderingene. Forutsetningene rundt både kraftmarked og klima vil ha stor betydning for hvordan den daglige driften av enkeltkraftverk vil bli. Vi ønsker derfor informasjon om energisystemet som ligger til grunn, altså i hvor stor grad man antar elektrifisering, om Norge har et kraftoverskudd, om forbruket endrer seg vesentlig eller om det er antatt endringer i utenlandsforbindelser. Dette vil si noe om hvordan driften av kraftverk vil bli og påvirke vannstands nivå, vannføringer, vannstands endringer, isforhold og erosjon i berørte deler av vassdraget. Og det sier seg selv at påvirkninger på slike faktorer vil være sentralt for kommunens vurderinger.

Når det gjelder framtidig klima opplyser Statkraft at tilsigsdata de har brukt er klimakorrigerte. I fagrapport hydrologi virker det imidlertid som historiske data er brukt, mens kun et eget veldig generelt avsnitt beskriver hovedtrekk i klimaendringer. Hvis ikke grunnlagsdata for tilsig, temperatur og kraftforbruk er basert på framtidig klima, er det stor fare for at mange av konsekvensene som utredes ikke er representative nok.

2. Økonomiske konsekvenser for kommunen

Kommunen har innhentet en vurdering av de økonomiske konsekvensene for kommunen av de omsøkte utbyggingsplanene.

Utredningen viser at alternativ 1 vil føre til at kommunen vil kunne få et betydelig bortfall i eiendomsskatteinntekter etter byggefasen (inntektsåret 2033-2039). Hvor stort bortfall kommer an på når på året Statkraft setter Nye Nore kraftanlegg i drift. Erfaring viser at kraftanlegg ofte settes i drift mot slutten av året, som både kan ha en praktisk forklaring eller også være skattemotivert.

Søknaden om konsesjon belyser ikke kommunens usikkerhet knyttet til eiendomsskatteinntekter etter byggefasen. Kommunen har derfor tatt opp spørsmålet med Statkraft, og det er ventet en nærmere avklaring fra foretaket i dialogen med kommunen.

Alternativ 2 gir mer forutsigbare eiendomsskatteinntekter for kommunen, men det er allikevel usikkerhet til hvordan avskrivningene av anlegget vil påvirke eiendomsskatten.

Kommunen kommer nærmere tilbake til sine vurderinger av de beregnede økonomiske virkninger i sin endelige høringsuttalelse. Kommunen ønsker primært en forutsigbar avtale med Statkraft for sikre stabile og forutsigbare inntekter fra eiendomsskatt.

Det er i den senere tid skapt ny usikkerhet om de økonomiske virkninger for kommunen ved en utbygging etter de foreliggende alternativ. Kommunens lovbestemte rett til konsesjonskraft er av stor verdi for kommunen, og selv om den pris som kan oppnås ved salg av konsesjonskraft varierer med endringene i markedsprisen, har konsesjonskraftprisen, det vil si den pris kommunen må betale for uttak av konsesjonskraft, over lang tid vært ganske stabil og forutsigbar. Slik er det ikke lenger, etter at Energidepartementet har igangsatt et arbeid med gjennomgang av beregningsgrunnlaget for konsesjonskraftprisen. Thema Consulting har på oppdrag fra departementet fremmet forslag om betydelige endringer i prisberegningsgrunnlaget, og har i sin rapport fra juni 2025 anslått at forslagene vil innebære en økning i konsesjonskraftprisen i størrelsesorden 3,5- 4 øre/KWh. Dersom forslaget tas til følge vil kommunens konsesjonskraftrettigheter, både eksisterende og nye ved den omsøkte utbygging, lide et merkbart tap sammenlignet med dagens situasjon.

Konsesjonssøknaden inneholder ingen beregninger av verdien av retten til konsesjonskraft ved den omsøkte utbygging på dette grunnlaget, og kommunen ber NVE pålegge konsesjonssøker nye utredninger om de kommunaløkonomiske virkninger basert på det fremlagte forslaget. For kommunestyret vil de opplysninger som gis om de kommunaløkonomiske virkninger kunne ha stor betydning i den endelige vurderingen av konsesjonssøknaden.

3. Kommunal infrastruktur

3.1. Rødberg vannverk

Nore og Uvdal Kommune sin vannforsyning til Rødberg, hentes i dag fra Statkraft sin vannvei som går fra Tunhovdfjorden til Nore I. Når dagens Nore I erstattes av et Nytt

Nore kraftverk med nye vannveier, vil eksisterende vannvei til Nore I tas ut av bruk (uavhengig av utbyggingsalternativ). Råvannsforsyningen til Rødberg vannverk vil dermed falle bort. Statkraft ønsker ikke å koble vannverket til ny vannvei. Det vil derfor bli nødvendig å finne andre løsninger for drikkevannsforsyning til Rødberg.

Det pågår samtaler med Statkraft om den fremtidige løsningen den kommunale vannforsyningen. Basert på konsesjonssøknaden alene, vil en utbygging som omsøkt ha store og åpenbare negative virkninger for kommunens drikkevannsforsyning. Det forutsettes at Statkraft dekker de kostnadene som påføres kommunen.

3.2. Rødberg avløpsanlegg

Rødberg avløpsanlegg har utløp i Rødbergdammen. Kommunen har etterspurt mer informasjon om hvordan vannkvaliteten i Rødbergdammen vil utvikle seg dersom vann fra kraftproduksjonen i Nore I ikke lenger går via dammen, men ledes utenom.

Rødbergdammen får betydelig mindre gjennomstrømning ved alternativ 1 sammenlignet med i dag. I notatet «Nore redesign – Rødbergdammen – tilleggsvurdering for vannmiljø etter spørsmål fra kommune» beregnes oppholdstiden i Rødbergdammen å øke fra 1 time til 49 timer i et tørt år. Vi forstår dette som en gjennomsnittsverdi for et tørrår. Gjennom året vil oppholdstiden variere, stort sett som følge av tilsig fra Uvdalsåe og Smådøla/Smådøla kraftverk. En lengre tørr periode i sommerhalvåret vil derfor kunne innebære en lengre oppholdstid enn 49 timer. Vi er bekymret for hvordan vannkvaliteten i Rødbergdammen vil kunne bli i perioder med lite tilsig, og etterlyser en vurdering som viser både ekstremverdier for oppholdstid og konsekvensen av lengre oppholdstid på vannkvaliteten i Rødbergdammen. **Dette er ikke belyst i konsekvensutredningen.**

3.3. Grunnvannsbrønn Norefjord

Kommunen har stilt spørsmål om hvordan utbygging og oppgradering av Noreverkene kan påvirke den kommunale grunnvannsbrønnen ved Norefjord Camping. Brønnen forsyner ca. 600 personer med drikkevann, og ligger tett inntil Norefjorden.

Norconsult har utredet spørsmålet på vegne av Statkraft og konkluderer med at det er lav sannsynlighet for negativ påvirkning på grunnvannsbrønnen ved Norefjord Camping som følge av tiltaket. Vannstandsendingene i Norefjorden vurderes ikke å ha vesentlig innvirkning på råvannskvaliteten i brønnen. Ut fra den generelle betraktning at nærliggende grunnvannsnivå og vannstandsendinger i vassdraget har betydelig sammenheng, etterlyser kommunen en kvalitetssikring fra NVE på de konklusjoner som er inntatt i fagrapporten. Kommunen kan ikke akseptere en overordnet sannsynlighetsvurdering som tilstrekkelig grunnlag for sine vurderinger av søknaden.

4. Samferdsel

Vegnettet i kommunen er på mange steder sårbart, vegteknisk og ut fra trafikksikkerhetshensyn. Kommunen etterlyser nærmere utredning om mulige konsekvenser av Statkrafts planlagte anleggsdrift. Spørsmålet er så vitalt for kommunen at avklaringer om dette ikke kan vente til en detaljplanprosess etter at konsesjon er gitt.

Kommunen er kjent med at Fylkeskommunen har bedt om en tilsvarende utredning av tiltakets påvirkning på fylkesveinettet, både i anleggsfase og i driftsfase.

4.1. Gamle Øygardsgrendvegen

Kommunen eier gamle Øygardsgrendvegen (KV1069). Denne veien vil få stor belastning i anleggsfase, da dette er den foretrukne veien fra FV40 til Øygardsgrend/Tunhovd for tunge kjøretøyer. Denne veien vil i tillegg få stor belastning som følge av de andre investeringsprosjektene til Statkraft og Statnett, og den samlede belastningen på veien forventes å bli omfattende. **Kommunen forventer at Statkraft bruker overskuddsmasser og koster bredding og utretting av veien for å bedre trafikksikkerheten, og dempe belastningen på lokalsamfunnet.**

4.2. Vestsidevegen forbi Nore og Uvdal Næringspark (SV28)

Vestsidevegen forbi Nore og Uvdal næringspark eies av Skagerak Energi som er ansvarlig for sommervedlikeholdet, mens Nore og Uvdal kommune er ansvarlig for vintervedlikeholdet av veien. Nore og Uvdal kommune eier Bjørnsrud bru vest for næringsparken, men denne brua har maksimalt tillatt aksellast på 5 tonn.

Strekningen forbi Nore og Uvdal Næringspark vil berøres av all massetransport som skal gå til Grønneflåta næringsområde. Det er viktig for alle aktørene på Stormogen næringsområde at vestsidevegen på den aktuelle strekningen ivaretas slik at næringsdriften på området kan gå som normalt. Det forutsettes at Statkraft og Skagerak Energi inngår avtale om nødvendig opprusting før anleggsperioden og istandsettelse etter anleggsperioden.

4.3. FV 40 langs Norefjorden

FV40 ligger delvis på fylling langs Norefjorden. Strekningen er spesielt sårbar for lokalsamfunnet, da det ikke er omkjørings muligheter for utrykningskjøretøyer etc mellom Gvammen og Norefjord. **Konsekvensene av hyppigere og større vannstandsendringer og mulighet for utvasking og utglidning i veilegemet til fylkesveien vurderes ikke å være tilstrekkelig utredet.**

5. Trafikksikkerhet

Den planlagte utbyggingen vil føre til stor belastning med anleggstrafikk på enkelte strekninger. Enkelte områder er utsatte allerede med dagens situasjon, noe som vil forverres betydelig i en anleggsfase. Kommunen etterlyser en vurdering av nødvendige trafikksikkerhetstiltak som gir effekt både i anleggsperioden og etter at anleggsperioden er avsluttet, og ber om at NVE pålegger Statkraft en tilleggsutredning om dette.

Kommunen ønsker å framheve følgende utsatte strekninger:

- FV40 Rødberg – Dokkeberg. Dette er en strekning langs FV 40 fra Vikangrendkrysset opp mot Dokkeberg (retning Fønnebøfjorden) uten tilrettelegging for myke trafikanter. Strekningen er delvis smal. Gang- og sykkelvei på strekningen ligger inne i kommunens trafikksikkerhetsplan. All massetransport til Grønneflåta vil passere på strekningen.
- FV40 Rødberg – Sporanbrua. Dette er en strekning langs FV40 fra damfoten på Rødberg til Sporanbrua. Strekningen er ikke tilrettelagt for myke trafikanter og den oppfattes smal og uoversiktlig. Det er stort behov for gang- og sykkelvei langs strekningen. En del av massetransporten vil trolig komme til å passere langs strekningen.
- Butikken i Øygardsgrend til boligfeltet i Øygardsgrend (FV2806/KV1069). Strekningen er smal og uoversiktlig for myke trafikanter. Det vil bli stor belastning i området med anleggstrafikk. Det er stort behov for gang- og sykkelvei langs strekningen.
- FV2806 i Rødberg forbi Stasjonen og Messa. Dette er et sentrumsnært område med svært dårlig sikt, og ingen tilrettelegging for myke trafikanter. Det vil bli mye anleggstrafikk i området uavhengig av hvilket alternativ som velges. Trafikksikkerhetsløsning må avklares med Buskerud Fylkeskommune og BaneNor.
- FV2802 Gvammen Bru til Vrenne. Strekningen er smal, uoversiktlig, og ikke tilrettelagt for myke trafikanter. Veien går gjennom et boligområde og tvers gjennom Fjordgløtt camping. Utbyggingen vil føre til mye anleggstrafikk, og det vil bli stort behov for trafikksikkerhetstiltak.

6. Massedeponier og alternativ bruk av masser

Kommunen har forståelse for at det vil bli behov for massedeponier ved gjennomføring av prosjektene. Flere av massedeponiene er imidlertid konfliktfylte, både med hensyn på visuelle effekter og støy i anleggsperioden. Lokalbefolkningen er særlig negativ til effektene av massedeponiet ved Tunhovddammen. **Statkraft må tilstrebe at størst mulig del av massene brukes i samfunnsnyttige prosjekter eller i næringsøyemed.**

Det forventes at Statkraft bekoster transporten av massene som skal videreforedles eller brukes, for å redusere omfanget av lukkede massedeponier.

Også dette spørsmålet er av så stor viktighet for kommunen og antatte berørte innbyggere, at kommunen etterlyser klarere og mer gjennomtenkte vurderinger av massehåndterings-spørsmålet. I tillegg kommer at bærekraftig massehåndtering i dag er en obligatorisk forpliktelse, og at bare en nærmere avklaring mellom den berørte kommunen og utbygger kan sikre dette.

6.1. Kommunalt eide massetak

Kommunen har sett på alternativ plassering av masser for mulig etterbruk i kommunalt eide massetak og kommunale veier. Kommunen vil jobbe videre med tilstrekkelig planavklaring.

Aktuelle plasseringer for massetak på kommunens eiendom i Tunhovdområdet gjelder områder i Bjørnsrudlia, Stugutjønn, Tunhovdtjønn og Tunhovdmogen. Ved grovoppmåling av disse arealene kan det være mulig å deponere ca. 50 000 m³ masser i disse områdene. Det forventes at Statkraft prioriterer disse alternativene foran lukkede massedeponier.

6.2. Masser til privat næringsliv

Kommunen er kjent med at flere private aktører jobber for å få planavklaring for å kunne ta imot masser for videre foredling. **Det forventes at Statkraft prioriterer disse alternativene foran lukkede massedeponier.**

6.3. Avbøtende tiltak av potensielle utslipp fra deponier/tunnelvann

De skadereduserende og kompenserende tiltakene som beskrevet i vedlegg 14 fagrapport vannmiljø og naturmangfold i vann kap. 8.1 må sikres både mht. planlagte deponier og nye foreslåtte deponier/massemottak i videre detaljplanlegging.

7. Norefjorden

7.1. Vannstandsendringer, erosjon/utvasking og isforhold

Data viser at det forventes 40 cm økt vannstand i Norefjorden samtidig som det blir større og oftere fluktuasjoner i vannstanden for alternativ 1. Det blir også større vannstrøm ut fra nye Nore kraftverk kombinert med Uvdal 2 kraftverk. Dette vil trolig ha en negativ effekt på erosjon av strandområder langs Norefjorden og fare for utvasking av jord og mulig destabilisering av vei. Vi finner ikke dette tilfredsstillende belyst i konsekvensutredningen som konkluderer med *«Elvebredden langs Norefjorden er bratt, og økte vannstandsvariasjoner vil derfor kun ha en virkning på et veldig lite areal. Fire*

lavtliggende/grunne områder vil bli mer påvirket av erosjon som følge av dette.» Vei og bygninger ligger noen steder nært Norefjordens bredder.

Norefjorden benyttes av lokalbefolkningen til fiske både sommer og vinter, ferdsel og annen friluftaktivitet. Det er også campingplasser i tilknytning til fjorden som har fiske og friluftsliv som en stor del av næringsgrunnlaget. Det er uklart om isen fortsatt vil være trygg for isfiske og ferdsel etter utbygging.

Det er ønskelig med grundigere vurdering av konsekvensene av hyppigere og større vannstandsendringer i Norefjorden. Kommunen ber i tillegg NVE vurdere muligheten til å fastsette vilkår for vannføring og vannstand i Norefjorden

7.2. Fisk

Ørreten i Norefjorden har i dag utfordringer bl.a. som følge av næringskonkurranse fra bestandene av sik og røye. Grunnområdene i fjorden og partier i innløp- og utløpsos fra hoved- og sidevassdrag vurderes som ekstra viktige for ørreten. En allerede presset og negativt påvirket ørretbestand vil få ytterligere påvirkning ved nytt Nore kraftverk. Faren for redusert kvalitet på gyteområder, oppvekstområder og beiteområder er for dårlig utredet. Det samme er vurdering av mulige konsekvenser for fiskebestandene, da spesielt ørret.

Utredningene beskriver følgende mht. effekten av effektkjøring;

«Det vil gi hyppigere fluktuasjoner mellom tørt og vått areal samt at endring i vannstand i Norefjorden økes, slik at de grunneste strandnære områdene i både innsjøen og elva vil bli uegnet eller mindre egnet for vannplanter, bunndyr og fisk.»

«Økt pendling vil kunne medføre en noe større utvasking i strandsonen, samt i noe grad påvirke produksjonsforholdene på de aller grunneste områdene av innsjøen. Disse grunneste partiene av innsjøen har i hovedsak funksjon som produksjonsareal for næringsdyr, og i liten grad funksjon som leveområde for fiskefaunaen (med unntak av ørekyt og i noe grad ørretunger). Slike grunnområder innehar ikke kvaliteter som gyteområde for forvaltningsrelevante arter.»

Norefjorden er en dyp fjord der grunne områder med god bunndyrproduksjon allerede i dag er mangelvare for ørreten. At redusert bunndyrproduksjon som følge av effektkjøring ikke vil kunne ha store negative effekter for bestanden av ørret stilles det spørsmål med. Dette synes for dårlig vektlagt ved konsekvensvurderingen og er for dårlig utredet.

Prøvefiske er gjennomført i september og fangstene påvirkes av tidspunkt prøvefisket er gjennomført. Samme prøvefiske gjennomført f.eks. sein vår vil kunne forventes å ha gitt en annen sammensetning i fangstene. Det samme ved andre fiskemetoder andre steder

i innsjøen. **Det må gjennomføres bedre og mer omfattende fiskeundersøkelser for å kunne vurdere eventuelle effekter av nytt kraftverk. Både i anleggsperioden og eventuelt etter utbygging.**

7.3. Kompenserende tiltak ved Eidsstryken

Fagrapport terrestrisk naturmangfold foreslår å gjenåpne tidligere flomsikrede områder ved Eidstryken som kompenserende tiltak. Fagutreder mener tiltak for restaurering av flomsletta fremstår som enkelt og vil være et godt bidrag for tilbakeføring av elvenatur på strekningen da mye av kantsonen er sterkt påvirket av sikringstiltak i dag.

Som Statkraft selv påpeker, har tiltaket ikke direkte årsakssammenheng med de omsøkte alternativene i konsesjonssøknaden. Tiltaket er ikke ytterligere konsekvensutredet innenfor andre fagtema, og vil med stor sannsynlighet påføre privat grunneier tap av dyrka mark. **Dersom man velger å ta med dette tiltaket videre, må tiltaket først konsekvensutredes innenfor andre fagtema.**

8. Tunhovdfjorden

8.1. Vannstandsendringer og is

Det er gjort analyser av vannstand og vannstandsendringer i Tunhovdfjorden som for alternativ 1 viser at gjennomsnittlig vannstand blir omtrent som i dag. Det virker også som volumet mellom LRV og HRV utnyttes i noe større grad, noe som tyder på at det kan bli større variasjon i hvordan vannstanden utvikler seg mellom år. Kommunen ber om å få avklart dette. Med større slukeevne er det klart at vannstandsendringer kan foregå raskere, noe som også er vist i figurer og tabeller. Det er imidlertid ikke så lett å se hvor ofte disse hurtigere vannstandsendringene vil inntreffe eller med hvilken frekvens. Kan vi forvente flere raske vannstandsendringer i løpet av en dag, eller vil det være lengre perioder med vedvarende vannstandsendringer som akkumulerer seg til flere meter senkning av vannstanden på en gang? Videre er det viktig å forstå konsekvensene av disse vannstandsendringene, og da spesielt på isforholdene i Tunhovdfjorden. Vil det dannes sprekker og åpne råker, mer overvann, ujevnt isdekke og vil det bli forsinket islegging og økt fare for utrygg is?

Dette er mangelfullt beskrevet i konsekvensutredningen og vi etterlyser grundigere studier av hvordan isforholdene og derigjennom mulighetene for ferdsel, isfiske og annen aktivitet vil bli påvirket av disse korttids vannstandsendringene.

Tunhovdfjorden er mye brukt av lokalbefolkningen vinterstid til isfiske, ferdsel og annen friluftaktivitet, og det er viktig for kommunen å sikre at de samlede vurderinger av konsesjonssøknaden også på dette punkt bygger på et tilfredsstillende kunnskapsgrunnlag. Konsesjonssøknaden inneholder ikke det.

8.2. Fisk

I nasjonal sammenheng har Tunhovdfjorden en unik stamme av storvokst ørret og en god røyebestand. Bestanden er sterkt negativt påvirket av eksisterende regulering og vannkraftutbygging. Bestandene har imidlertid fortsatt en kvalitet som tiltrekker seg svært mange fiskere. Det selges rundt 2.500 fiskekort årlig i Tunhovdfjorden. En stor del av dette er knyttet til isfiske. Fritidsfisket, og da spesielt isfiske, utgjør en særdeles viktig ressurs for ivaretagelse av annen næringsvirksomhet i området. Dette være seg utleie av overnatting, dagligvarehandel, servering, utvikling av fritidsbebyggelse mm. Ringvirkningene av fisketilbudet er slik store og helt avgjørende for lokalmiljøene i Tunhovd og Øygardsgrend.

Nytt Nore kraftverk vurderes å kunne ha svært negative konsekvenser for fiskebestandene i fjorden. Sammen med negativ endring av isforholdene vil dette kunne medføre stort bortfall i mulighet for fritidsfiske, da spesielt isfiske. De negative ringvirkningene av dette vil være formidable og ødeleggende for både friluftsliv og næringsvirksomhet i området. Ringvirkningene og tapte inntekter for næringslivet vil beløpe seg til flere millioner årlig og ha langsiktige negative effekter. **Dette er ikke vurdert eller belyst i søknad eller i konsekvensutredningene. Vi etterlyser analyser av mulige ringvirkningseffekter og tapte inntekter for næringslivet.**

8.3. Villrein

Den villreinfaglige rapporten bærer preg av manglende kunnskap om det aktuelle villreinområdet og villreinen. Rapporten bygger på kartlegging av villreinens leveområde av Norsk Villreinsenter sør, uten forståelse av hvordan kartleggingen er gjennomført eller hvordan tamreinopphavet til denne villreinen påvirker resultatet. For Norefjell-Reinsjøfjell er det svært stor arealmessig forskjell på «villreinens leveområde» og «villreinområdet» fastsatt etter hjorteviltforskriften og i regional plan. Utredning av konsekvenser i geografisk område rundt Tunhovddammen er irrelevant når det gjelder villreinen.

Det er et nasjonalt mål om å beholde og reetablere trekk mellom villreinområder. Reinen i Norefjell-Reinsjøfjell har i dag et fungerende trekk over til Hardangervidda villreinområde vest for Tunhovdfjorden via trekkområdet ved Storneset. Isforholdene er avgjørende for opprettholdelse av denne trekkmuligheten vinterstid. Erfaring med regulerte vann i villreinområdene tilsier at villreinen er svært var for endringer i isforhold og ofte opplever islagte regulerte vann som en barriere. Dette bl.a. som følge av hellende is langs land. Utredningen skriver følgende om dette; *«Rapport om hydrologiske virkninger i dette prosjektet vurderer at økt slukeevne i Tunhovdfjorden vil bidra til en marginal endring i vannutskiftning og det forventes ingen endring i isforhold.*

Dette gjør at trekkrutene over Tunhovdfjorden ikke tas ut som delområder.» (Vedlegg til fagrapport terrestrisk naturmangfold). Her utelates det viktigste forholdet når det gjelder å vurdere mulige konsekvenser for villreinen.

I hydrologirapporten fremkommer ingen vurdering eller utredning av hvordan eventuell effektkjøring og hyppige vannstandsendringer i alternativ 1 vil påvirke isforholdene (se også punkt 8.1). Endringer av isforhold er relevant for villreinens mulighet til å krysse ved Storneset og omkringliggende områder. Selv små endringer i isforhold kan få stor negativ effekt for villreinen, selv om de kan oppleves som ubetydelige for mennesker. Om konsekvensen av tiltaket er at trekkmuligheten for villreinen opphører vil dette være i strid med nasjonale føringer. **Effektene på villreinens mulighet til fortsatt trekk over Tunhovdfjorden må utredes.**

9. Utvikling av Rødberg Sentrum

Uten Nore I hadde det ikke vært noe sentrum på Rødberg, og Statkraft har hatt en viktig rolle som samfunnsutvikler i Rødberg. I perioden vi skal inn i vil igjen Statkraft være en viktig aktør som er med på å sette premissene for utvikling av Rødberg sentrum. Nore I ble i sin tid bygget for å forsyne hovedstaden Oslo med strøm, og skiller seg fra andre store kraftverk bygd på samme tid som skulle forsyne industri. Dette førte til at det ikke er en egen industriell drivkraft på Rødberg, her var kraftverket i seg selv selve driveren i samfunnet. Det vises for øvrig til Statkraft sine egne definerte forpliktelser ([Delt verdiskapning | Statkraft](#)) «Gjennom tett samarbeid med lokalsamfunn jobber vi for å finne måter som gjør at våre aktiviteter også skaper verdi for regionene og landene vi befinner oss i.»

Kommunen ønsker at Statkraft skal være en viktig samarbeidspartner inn i en utarbeidelse av en ny Masterplan for Rødberg sentrum, både med timeverk og finansiering. I et slikt arbeid vil etterbruk av Nore I være en viktig brikke. Kommunen forventer nærmere dialog med Statkraft om dette parallelt med konsesjonsprosessen.

Det forutsettes at turveien rundt Rødbergdammen ivaretas under hele utbyggingen. Rødbergdammen rundt er det viktigste og mest brukte nærturterrenget i kommunen.

10. Kulturminner

10.1. Området rundt Nore I og Numedalsbanen

Det er en mangel i fagrapport kulturminner og kulturmiljø at området rundt Nore I omtales uten å se dette i sammenheng med Numedalsbanen med tilhørende stasjonsområde (som er fredet). I nasjonale sammenhenger ser vi ofte at sektorene ikke vurderer kulturminner på tvers av sektorer. Kulturmiljøet fra kraftutbyggingstiden

omfatter både stasjonsområdet, anleggsboliger, driftslederbolig, kraftverket og Rødbergdammen.

Kommunen har dårlig erfaring med fredete statlig eide bygg og anlegg. Numedalsbanen med tilhørende bygg ble fredet i 2013. Anlegget ivaretas dårlig. **Kommunen ber om at NVE setter vilkår om ivaretagelse av Nore I for framtida, uavhengig av videre bruk, både bygningen og rørgata.**

10.2. Nore II

Kommunen stiller seg undrende til verdisettingen av Nore II og arbeiderboligene i sør (i fagrapport kulturminner og kulturmiljø). Kulturmiljøet rundt Nore II og arbeiderboligene er verdsatt til «noe verdi», samtidig som øvrige områder rundt Norefjorden verdsettes til «middels verdi». Etter kommunens vurdering utgjør dette kulturmiljøet et viktig kulturhistorisk element, som skiller seg tydelig ut fra det omkringliggende landskapet. Byggingen av Nore II ble igangsatt under andre verdenskrig og ferdigstilt i 1946. Ovenfor kraftstasjonen finnes fortsatt synlige rester av trallebanen som gikk opp til jernbanen. Boligene ved Nore II, tegnet av arkitekt Bernt Heiberg i 1941, er funksjonalistisk inspirert og ble oppført for maskinister og maskinmester ved kraftverket. Disse boligene har betydelig arkitekturhistorisk verdi, og Heiberg var en sentral skikkelse i norsk arkitektur gjennom store deler av 1900-tallet.

Statkraft søker om å rive Nore II. Kommunen ber om at det gjennomføres en vurdering av alternativ bruk av bygget, og at NVE ikke setter konsesjonsvilkår om rivning dersom man skulle komme fram til en framtidsretta bruk av bygget med avklarte drifts- og eierskapsvilkår.

10.3. Registrering av arkeologiske kulturminner

På grunn av hyppigere og større vannstandsendringer samt økt erosjonsrisiko i Norefjorden, vurderer kommunen at det kan være behov for å gjennomføre en systematisk registrering av arkeologiske kulturminner før utbygging igangsettes. De fleste områder rundt fjorden er ikke tilstrekkelig kartlagt. Det er allerede gjort funn av en steinalderboplass og flere løsfunn fra steinalder i Nore, noe som tilsier at det kan finnes flere hittil uregistrerte boplasser i området.

11. Naturmangfold

Notat fra Norconsult (basert på sensitive artsdata, unntatt offentlighet) viser til kjente lokaliteter i Naturbase. Med unntak av én lokalitet, foreligger det imidlertid ingen redegjørelse for dokumentert aktivitet på de aktuelle lokalitetene eller for bakgrunnen

til de årlige registreringene i Naturbase. Det er heller ikke foretatt en konkret vurdering av forventede konsekvenser av utbyggingsaktiviteten for artenes bruk av disse lokalitetene. Selv om det foreslås enkelte avbøtende tiltak, mangler det en vurdering og konklusjon om hvilken effekt disse tiltakene faktisk vil ha. **Dette må utredes nærmere før videre behandling av saken.**

Videre er de angitte hensynssonene og påvirkningsavstandene til lokalitetene betydelig mindre enn det som eksempelvis benyttes av Miljødirektoratet ved vurdering av snøskuterløyper og støy fra slik kjøring. **Valg og vurdering av hensynssoner må derfor gjennomgås på nytt for å sikre tilstrekkelig beskyttelse av naturverdiene.**

12. Næringsliv

Statkraft sin utredning synliggjør de negative effektene tiltaket har på Fjordgløtt camping. Eventuelle negative effekter for Norefjord Camping er ikke vurdert i utredningen.

Kommunens største reiselivsbedrift er Langedrag Naturpark. Langedrag tilbyr naturopplevelser, og bruker også Tunhovdfjorden som en del av sitt tilbud, blant annet med isfiske og aktiviteter på skøyteisen. Eventuelle negative effekter for Langedrag Naturpark er ikke vurdert i utredningen.

Kommunen har en relativt stor bygg- og anleggsnæring. **For å sikre lokal verdiskapning som følge av utbyggingen vil det bli viktig at Statkraft tilrettelegger sine anbud slik at også lokalt og regionalt næringsliv kommer i posisjon til å kunne være leverandører.**

Nore og Uvdal kommune og Nore og Uvdal næringspark (100 % eid av kommunen) legger til rette for næringsutvikling gjennom tilrettelegging av arealer og næringsbygg. Det er et dokumentert behov for å etablere flere næringsområder i kommunen. Kommunen anser det som ønskelig å utvikle nye næringsarealer på frigjort areal rundt Nore II. **Kommunen ber om at muligheten for å omdisponere utløpskanalen til Nore II til næringsformål (og bruk av overskuddsmasser) vurderes i samarbeid med Nore og Uvdal næringspark.**

13. Samfunnssikkerhet og beredskap

Statkraft beskriver i konsesjonssøknaden at de har egne beredskapsplaner og rutiner for håndtering av uønskede hendelser ved sine anlegg, og at anlegget vil overvåkes fra Statkrafts driftssentral. Det fremgår også at risiko knyttet til naturfare (flom, skred, grunnforhold) vurderes løpende, og at øvrige risikoforhold skal vurderes nærmere i detaljplanfasen.

Det er ikke gjort egne vurderinger av hvordan prosjektet vil påvirke kommunens ansvar og kapasitet innen brann- og ulykkesberedskap, eller hvordan Statkraft og kommunen sammen skal sikre tilstrekkelig beredskap for slike hendelser. Det er heller ikke vurdert om prosjektet vil kunne utløse behov for styrking av kommunens bemanning eller ressurser innen brann, redning og helsetjenester i anleggsfasen.

Det forutsettes at Statkraft bistår kommunen med å sikre tilstrekkelig beredskapskapasitet (bemanning, utstyr, tilgang til brannvann etc) i anleggsfase.

I forbindelse med prosjektet vil flere av Statkraft sine fjellhaller gå ut av bruk. Kommunen ønsker å drøfte muligheten for at en av fjellhallene kan brukes som offentlig tilfluktsrom i framtiden dersom dette skulle vise seg å være hensiktsmessig.

Kommunen ber om en tilleggsutredning knyttet til de beredskapsspørsmål som er reist ovenfor.

14. Konesjonsbehandling og manøvreringsreglement

14.1. Spørsmål om konsesjonsbehandling av begge utbyggingsalternativer

Alternativ 2 i Statkrafts konsesjonssøknad innebærer betydelige tekniske inngrep og endringer i eksisterende vannkraftanlegg. Dette inkluderer blant annet større bygningsmessige tiltak, endret vannføring, og potensielt endret driftsregime (effektkjøring, endret vannstand, massedepionier, m.m.).

Vannressursloven § 8 og energiloven § 3-1 slår fast at alle tiltak som kan påvirke vassdragets løp, vannføring, vannstand eller miljø, og som ikke er hjemlet i eksisterende konsesjon, krever ny konsesjonsbehandling.

Dette gjelder også opprusting, utvidelse, endret driftsform (f.eks. effektkjøring), større bygningsmessige tiltak, og tiltak som kan ha vesentlige virkninger for miljø, samfunn eller andre brukere av vassdraget

Kommunen mener at utbyggingsalternativ 2 klart utløser konsesjonsplikt etter vannressursloven og vassdragsreguleringsloven

14.2. Forholdet til gjeldende manøvreringsreglement

Statkraft skriver i konsesjonssøknaden at «Alternativene omfatter heller ingen nye overføringer eller reguleringer, og kan etter Statkrafts vurdering driftes innenfor gjeldende manøvreringsreglement, jf. kgl.res. av 18.05.2001».

NVE bør vurdere grundig om Statkraft sin vurdering er korrekt, eller om ny teknologi knyttet til slukeevne og effektkjøring ha såpass store konsekvenser for allmenne interesser at søknaden (og NVE's behandling) må ta hensyn til dette. Det gjelder

spesielt nedstrøms kraftverket og påvirkninger på Norefjorden, Kravikfjorden og strekningene nedenfor i Rollag, inkludert Mykstufoss.

Nytt Nore er forventet å stå ferdig i 2033. Ifølge konsesjonen fra 2001 kan det kreves revisjon av vilkårene fra 2031. Rekkefølgen her er utfordrende. På den ene siden kan det være fornuftig å revidere denne konsesjonen tidligere, slik at det blir sammenheng mellom ny teknologi, driftsform og manøvreringsreglement. Alternativet er å vente til nytt Norekraftverk har vært i drift noen år og deretter revidere vilkårene. Spørsmålet er da om investeringer, infrastruktur og vedtatt konsesjon for anlegget begrenser mulighetene for å ta nødvendige hensyn. **Med bakgrunn i denne problemstillingen ønsker kommunen dialog med NVE om når vilkårsrevisjonen for Numedalslågen bør gjennomføres.**

15. Konklusjon

Det må gjøres utredninger og konsekvensvurderinger knyttet til overnevnte mangler og uklarheter, og eventuelt ytterligere vurderinger av avbøtende tiltak. **Nore og Uvdal kommune vil i tråd med sine forpliktelser som høringsinstans ta stilling til konsesjonsspørsmålet straks disse tilleggsutredningene er gjennomført.**

Det forventes at NVE opprettholder dialog med kommunen i prosessen med å behandle konsesjonssøknaden.

Høringsuttalelse enstemmig vedtatt av kommunestyret 27.10.2025 (sak 98/2025).

Rødberg 29.10.2025.

*Nore og Uvdal kommune
v/ordfører Oddvar Svendsen*